

Az ezerarcú Gyergyai Albert

Kegyelmet a klasszikusoknak. Írások Gyergyai Albertről. Kalligram, 2015

Kegyelmet a klasszikusoknak. Írások Gyergyai Albertről címen, a Kalligram Kiadónál, Szávai Dorottya és Szávai János szerkesztésében jelent meg e sokszerzős mű, aminek előzményeként egy konferencia anyaga szolgált, mely 2014-ben a szerkesztők által került megrendezésre a budapesti Francia Intézetben. Egész pontosan tizenhárom irodalmár igyekszik bemutatni, különböző nézőpontból megvilágítani, közelebb hozni Gyergyai Albert életművét az érdeklődő olvasókhöz.

A szerzőre így olyan hazai és nemzetközi szinten elismert oktatók, kutatók, kritikusok szemén keresztül pillanthatunk, akik más-más szempontból segítenek teljes képet alkotni róla. Kenyeres Zoltán és Kabdebó Loránd mint a *Nyugat* folyóirat munkatársát mutatják be, Szegedy-Maszák Mihály és Szávai Dorottya pedig mint esszéírókat. Karácsony Endre, Szabics Imre és Bikácsy Gergely a tántoríthatatlan küldetésstudata, valamint tanári mivolta felől közelítenek Gyergyaihoz, Lőrinszky Ildikó és Józán Ildikó írásai által betekintést nyerhetünk a két világháború közötti irodalom és politika viszonyaiba. Világirodalom-szemléletéről Szávai János és Földes Györgyi, önéletrírói tevékenységéről Sípos Lajos, Eötvös Collegiumban töltött időszakáról Horváth László közöl írást a ránk maradt kortárs iratok fényében.

Nem könnyű vállalkozás egy ilyen sokoldalú, rendkívül tevékeny szerzőről írni, aki a múlt század elejétől több generáció olvasmányélményeire, ízlésvilágára volt és van hatással még ma is. Persze, az irodalomkedvelők túlnyomó része e név hallatán elsőként csak a műfordítóra gondol. Érthető, hiszen e *csak* mögött kedvenc francia műveink zöme bújik meg, melyeket az ő fordításaiban ismerhettünk, szerethettünk meg. E könyv szerzői ezért is tartották fontosnak kiemelni Gyergyai Albert többi arcát, a páratlan esszéistát; az Eötvös Collegium kiváló tanárát; a *Nyugat* állandó munkatársát, avagy a „Nyugat franciáját”; az embert, aki a francia, valamint a

magyar irodalom és kultúra közti közvetítést oda-vissza saját személyes küldetésének érezte és vállalta azokban az időkben is, mikor ez politikai okokból nem tűnt túl előnyösnek.

A könyv külön szépsége, hogy e népes és neves szerzőgárdában több nemzedék is képviselteti magát, így egyesek tanárként, kollégaként, egyesek családtagként, mások közeli ismerősként, mentorként is tudják láttatni őt, ezáltal az érdeklődőknek első kézből van lehetőségük egy hiteles és egyben nagyon személyes képet alkotniuk Gyergyairól. Mindez azért is szerencsés, mert közel áll a szerző szemléletmódjához, aki emberként is, de szövegeiben is „mindig a másik felé fordul” (Szávai Dorottyá), a „dialogus-elv, ami a huszadik századi gondolkodásnak nagyon fontos elve, nála mindig jelen van” (Szávai János). Ez természetesen nem jelent részéről a *másik* iránti feltétlen elfogultságot, ehhez túl éles szemű kritikus. A szerzők többször idéznek Gyergyai publikációiból, azt bizonyítandó, hogy miként védte meg álláspontját akár olyan nagyra becsült kolléga és barát ellenében is, mint Babits Mihály, akinek világirodalom-szemléletét nem találta teljességgel kielégítőnek.

A különböző Gyergyai-ábrázolásokon át, melyeken e könyv végigvezet minket, kirajzolódik még egy nagyon szimpatikus – és talán a fiatalabbak számára még inkább vonzó – elv: a pártatlanság elve. Ezt nemcsak politikai-ideológiai szempontból érthetjük, de az irodalom kapcsán is. Mindamellet, hogy tájékozottsága naprakész volt, Gyergyai nem csatlakozott egyetlen irányzathoz, elméleti vonulathoz sem. Némileg „elméletellenes pozícióból” szólalt meg, és nem hivatkozott gyakorlatilag soha semmire és senkire, nincsenek lábjegyzetek a szövegeiben, csak egészen ritkán” (Szávai Dorottyá) – napjaink olvasóközönségének, különösen az oktatásban résztvevőknek igazi fellélegzés egy ilyen könnyed, de annál komolyabb írói hang, míg az elméleti szövegek nagy része csupán terminológiai zápokként zúdul befogadójára. Érdekes, a fentiekkel párhuzamban álló értékrendet közvetíti az az analógia is, mely az oktató és az esszéíró Gyergyai között mutatkozik. Olyan tanárként emlékeznek rá, aki a hallgatóit mindig egyenrangú félként kezelte, semmiféle tekintélyelvűség nem játszott közre nála. A fiatalabb korosztályhoz való effajta viszonyulás jellemzi munkásságának más területein is. A könyvbemutatón többször is szóba került, milyen ritkaság, hogy egy irodalmár önmagánál fiatalabb szerzőket választ témául és tisztel meg kitüntető figyelmével.

Gyergyai nemegyszer megtette ezt a nemes gesztust, aminek eredménye számos „klasszikus”-ként számon tartott műremek az utókor polcain, melynek immár maga a szerző is tiszteletbeli tagja. Ezért született e könyv kölcsönözve címét e nagy irodalmártól, és hogy ez így is maradjon, a lezárhatatlanság jeleként gyűünk kölcsön három pontot...